

LA CAPTA DE SANT NICOLAU A CABASSERS (PRIORAT)

Salvador Palomar

Sant Nicolau és un dels tradicionals protectors de la infància. La seva festa, que se celebra el 6 de desembre, és una de les primeres celebracions del cicle hivernal. El sant és conegut com a sant Nicolau de Bari, tot i que no era d'aquesta ciutat. Uns mariners van robar el seu cos, enterrat en un poble de l'actual Turquia, i el van portar a Bari, on encara es venerat. Arreu d'Europa es coneixen diverses llegendes relacionades amb aquest sant. Una de les més conegudes és la de com va ressucitar una colla de xiquets que havien estat esquarterats per un carnisser molt dolent. També s'explica que va redimir tres nois que havien estat obligades a prostituir-se pel seu pare.

Tot i que sant Nicolau no ha comptat en l'àmbit català amb la mateixa popularitat que té en

altres països europeus com a personatge encarregat d'obsequiar els més petits durant el període nadalenc —aquí són els Reis d'Orient—, a la nostra tradició popular trobem encara algunes mostres de la celebració de la seva festa.

Des dels temps medievals, als seminaris, hi havia el costum d'elegir el dia de Sant Nicolau, entre els joves, un bisbetó amb tota la seva cort, que el dia dels Innocents manaven i feien el que volien en una cerimònia que parodiava els oficis litúrgics, i que, inicialment, tenia lloc a la mateixa església. En l'actualitat, els escolars de Montserrat elegeixen per Santa Cecília —el 22 de novembre— un bisbetó entre els nouvinguts d'aquell curs. Aquest bisbetó exerceix el dia de Sant Nicolau i a la tarda es representa la *Llegenda de sant Nicolau*.

Aquest era un dia de festa dels escolars que encara s'ha conservat en alguns indrets. Un exemple prou interessant és la festa de Sant Micolau —com anomenen localment el sant— a Cabassers (Priorat). Aquest dia a la tarda —en l'actualitat, el dia feiner anterior—, els xiquets i xiquetes del poble deixen l'escola i surten pels carrers per captar, de casa en casa, queviures i llepolies amb què després fan un berenar.

Ho fan tot cantant una cançó que diu, en la seva versió més llarga,¹ així:

Feu-nos bé, senyora,
feu-nos bé, si us plau,
que venim de Roma,
de portar corona
de sant Micolau,
de sant Micolau.

Si no mos en dau,
de fesols i cansalada,
si no mos en dau
per l'escala avall caigau.

La llumanera,
la clau a l'era,
la clau al pany,
panses o figues mos baixaran.

Alies folies,
banyes de cucut,
veste'n a la cova
a pasturar el ruc,
a pasturar el ruc.

Alies folies,
banyes de mussol,
veste'n a la cova
a pasturar el bou,
a pasturar el bou.

Alies folies,
pinyol d'aubercoc,
baixa la guitarra
i ballarem un poc,
ballarem un poc.

55

CULTURA POPULAR

Anrolleu (a)vellanes,
anrolleu cofins,
naltros que en som pobres,
valtros que en sou rics,
valtros que en sou rics.

Amagueu gallines,
dones del carrer,
amagueu gallines,
que la tropa ve,
que la tropa ve.

Els darrers versos de la cançó ens parlen d'amagar les gallines, donant-nos notícia d'un costum propi de la diada, avui desaparegut. Aquest dia, els xiquets de Cabassers tenien dret a empaïtar i bastonejar les gallines i els galls que trobessin pels carrers, sense que ningú es pogués queixar. Joan Amades, que recull breument aquest costum al seu *Costumari Català* diu dels sabres que «es guarden de pares a fills amb interès i compte. Hi ha sabres que ja eren dels besavis. La colla té dret d'empaïtar i sabrejar l'aviram que troba solta pels carrers i cap que mata, cap que es queda».² També un autor local, Delfí Navàs, en la descripció que fa de la festa a començaments de segle, diu que

«lo dia 6 de desembre, seguint la costum tradicional, los noys de la escola pública fan festa; y a la hora de aná a classe, s'hi presenten tots mudats y cada un ab lo seu corresponent sabre de fusta que ya's guarde del un añ al altre y moltes vegades hasta va de pare a fill».³ Certament, en l'actualitat, quan ja fa anys que no es mata cap gall ni gallina, la canalla segueix sortint al carrer amb els seus sabres de fusta, alguns força vells, heretats de pares o avis.

De fet, la pràctica de matar un gall, de forma més o menys ritualitzada, fou ben comuna a les festes hivernals. Avui, els escolars van pels carrers amb cistells, com antany, o bosses de plàstic i amb tot el que apleguen fan un berenar, repartint-se allò que sobra, que sol ser abundant. Antigament, aquest berenar s'anava a fer a una de les ermites del poble, a Sant Roc.

Altres poblacions de les comarques veïnes havien celebrat semblantment la festa. A Constantí (Tarragonés) va desaparèixer fa uns quaranta anys, però hi ha molta gent que encara recorda la cantarella que havien entonat de petits:⁴

Sant Nicolau,
bisbe de Bau, bisbe de Roma,
cansat i fatigat,
si no em doneu [a]vellanes,
un cop de sabre al cap.

Sant Nicolau freixures,
no hi torneu més
a tocar matines
per quatre diners.

Tururut Sant Pere,
tururut Sant Pau,
baixeu la botella,
que beurem si us plau.

I a la Riba (Alt Camp) van recuperar aquesta pràctica el 1996. Una colla de xiquets i xiquetes, acompanyats dels grallers, van recórrer la vila, aturant-se a les cases per aplegar els donatius. La cantarella de la Riba fa així:

Caritat senyora,
caritat si us plau,
que venim de Roma,
que portem penyora,
de sant Nicolau,
bisbe de pau.

Panses i figues,
i nous i olives,
i mel i mató,
tot pel nostre senalló!

Feu-nos bé se-nyo-ra feu-nos bé si us plau que ve-nim de Ro-ma de por-tar co-ro-na de Sant
Mi-co-lau de Sant Mi-co-lau. Si no mos en dau de fe-sols i can-sa-la-da si no mos en dau per l'es-
ca-la (a)vall cai-gau. La llu-ma-ne-ra la clau a l'e-ra la clau al pany pan-ses
o fi-gues mos bai-xa-ran. A-li-es fo-li-es ba-nyes de cu-cut vest-e'na la-co-va a pas-
tu-rar el rus a pas-tu-rar el ruc.

NOTES

1. La llista d'informants seria llarga, tot i que segueixo bàsicament la versió de Josep Bru (1984). La cançó és sobradament coneguda al poble, encara que no tothom la fan tan llarga. També presenta algunes variants, la més significativa en la primera estrofa, que algunes persones grans comencen així:

Micolau freixura,
Micolau, si us plau,
que venim de Roma,
de portar corona,
de sant Micolau.

2. AMADES, Joan. *Costumari Català*. vol.V, p. 850.

3. NAVÀS, Delfi. *Descripció històrica, física y política de Cabacés*. Reus: Llibreria Catòlica, 1918.

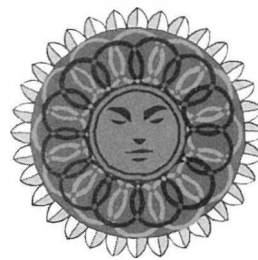
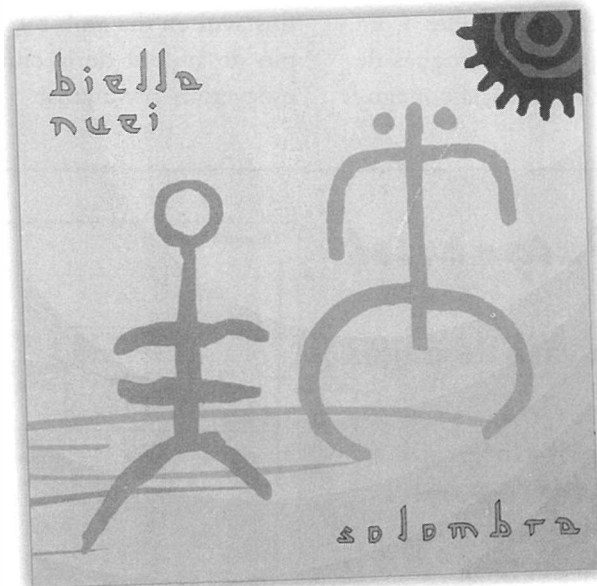
4. Inf.: Pau Roig, Constantí (1991).

5. Inf.: Ramon Gabarró, la Riba (1999).

57

biella nuei

Contratación abierta para 1999

BIELLA NUEI
Muniesa, 2, 1º
44540 ALBALATE DEL ARZOBISPO
(Teruel)

Tel. y Fax: **978 81 30 22**